

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

'התחת אלהים אני?'
חתימת סיפור יוסף ואחיו ומעגלי ספר בראשית
דוד סבתו, sabatoster@gmail.com

[א] קבורת יעקב ויראת האחים

ירושלמי פאה א, א

'דברו הכתובים דברי בדאי כדי להטיל שלום בין יוסף לאחיו... ולא מצאנו שציווה [יעקב] כלום'

רש"י

אביך צווה: שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן כי לא נחשד יוסף בעיניו.

רמב"ן

וידברו אליו את כל דברי יוסף - יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי, ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו. ולכך נאמר ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר וגו', ואלו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו לצוות את יוסף מפיו, כי ישא פניו ולא ימרה את דברו, ולא היו בסכנה ולא יצטרכו לבדות מלבם דברים.

ההתוודעות הראשונה	ההתוודעות השנייה
ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם פי מכרתם אתי הנה פי למחיה שלחני אלהים לפניכם: כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר: וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה: ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה פי האלהים וישימיני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים... וכלפליתי אתך שם פי עוד חמש שנים רעב פן תגרש אתה וביתך וכל אשר לך:	אל תיראו פי התחת אלהים אני? ואתם חשבתם עלי רעה, אלהים חשבה לטבה למען עשה פיוס הנה להחיות עם רב: ועתה אל תיראו אנכי אכלל אתכם ואת טפכם

[ב] נאומו של יוסף – בין עבר לעתיד

רשב"ם

ה' גרם לכם ואתם לא פשעתם בי כי לטובתכם נתכוון ה'.

רס"ג (מובא אצל ראב"ע)

ויאמר הגאון כי התחת אלהים אני? כאילו אני במקום אלהים, שנפלתם לפני ותאמרו אנחנו עבדיך.

עבר	עתיד
אל תיראו פי התחת אלהים אני? ואתם חשבתם עלי רעה, אלהים חשבה לטבה למען עשה פיוס הנה להחיות עם רב	ועתה אל תיראו אנכי אכלל אתכם ואת טפכם

[ג] חתימת סיפור יוסף כרקע לספר שמות

ויחיי יוסף מאה ועשר שנים

וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברקי יוסף.

וירא יוסף אל אחיו: אנכי מת ואלהים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליתחך וליעקב. וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלה אתכם את עממתי מזה:

וימת יוסף בן מאה ועשר שנים

ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים: